

The image shows the interior of a circular stone structure, likely a tower or a well. The walls are constructed from rough-hewn, irregular stones, creating a textured and aged appearance. In the center, there is a rectangular opening that looks like a window or a doorway, through which bright light is streaming, creating a strong contrast with the darker interior. The perspective is from the center of the structure, looking out through the opening.

Jornada de discussió sobre:
Memòria sobre la Jornada Pedra seca i
societat/tècnica/patrimoni

Coordinació: Sergio Coll Pla
Col·laboració: Anna Boyer, Pau Hernández,
David Moreno

ÍNDEX

1.Introducció

2.Sessions paral·leles

 2.1 Pedra seca i patrimoni

 2.2 Pedra seca i societat

 2.3 Pedra seca i tècnica

3.Conclusions

1. Introducció

La jornada està preparada amb el format de tres sessions paral·leles i unes conclusions generals al final. Aquestes sessions són:

Pedra seca i patrimoni, on es discutirà sobre les necessitats d'un reconeixement de l'edificació com a patrimoni o si més no, un estudi sobre la necessitat o no de revalorar les construccions;

Pedra seca i tècnica: on es desenvoluparà una discussió sobre la importància de la tècnica tal com s'ha rebut i si està capacitada per ser tramesa al futur;

Pedra seca i societat: on es desenvoluparà la discussió sobre la necessitat d'utilitzar les construccions de pedra en sec com a definitòries de les diferents societats que l'han utilitzat.

2. Sessions paral·leles

2.1 Pedra seca i patrimoni

Des d'aquest punt de partida es va debatre de com les construccions de pedra seca, arriben a ser una característica essencial de diferents llocs. I el punt a debatre és com s'ha de gestionar tot aquest patrimoni, ja que la pedra seca té una multitud de construccions, i es debat si s'ha de focalitzar, o protegir-ho tot.

La reunió es desenvolupa buscant figures de protecció. Relacionant aquest tema, es pregunta quines poden ser les eines legals o no legals per protegir aquest patrimoni. Una de les maneres que s'estan fent actualment és un acord entre les associacions que s'encarreguen de

restaurar el patrimoni, amb els propietaris privats on hi ha construcció de pedra seca. Un dels problemes és que a vegades no es troben els propietaris.

Una de les altres maneres de protegir el patrimoni és a partir de la sensibilització a partir de crear accés públic a informació sobre la pedra seca. En aquest punt es parla de Wikipedra s'explica que és una pàgina web on es posa en valor les construccions de pedra seca. També, a partir de jornades i excursions. Lligat amb aquest punt es parla que aquesta sensibilització si arriba als ajuntaments, consells comarcals... seria una altra manera de tenir aquest patrimoni protegit a partir de l'urbanisme dels pobles i les ciutats. El problema que es troba a la seva protecció és que n'hi ha molta quantitat que quasi fa impossible poder controlar i gestionar tota aquesta quantitat de patrimoni.

Com a tercer tema es parla de com els marges de pedra seca ajuden a la natura. Es parla que el manteniment dels marges de pedra seca ajuda a mantenir les plagues controlades i també està demostrat que arriba a augmentar la producció dels camps agrícoles, ja que per a les abelles el marge és un refugi. Un dels altres exemples són les cabanes on s'hi refugia una espècie de ratpenat en perill d'extinció. I tot això li dóna caràcter als paisatges del lloc que és un altre argument per protegir-ho.

Seguint amb el debat es parla de la restauració en pedra en sec, ja que es coneix perfectament la tècnica de com es feia, però per l'altra banda no hi ha cap mena de plànol que ens serveix per poder saber com eren les construccions de pedra en sec. Això fa que es pugui congelar aquest període en el temps, però també es troben restauracions que no estan bé, deixant a la vista el formigó, etc.

Arribant a la conclusió que s'accepta restaurar i intervenir en les construccions seguint sempre la manera tradicional de construcció.

Per finalitzar es parla de com es pot arribar a mantenir en un futur tot el patrimoni en pedra seca. La conclusió és clara, donar-li un ús. Es reconeix que el problema de les construccions que queden és que ja no tenen ús, estan obsoletes. Llavors es pensa que a partir del turisme i la conscienciació de la importància que tenen envers la natura, el clima, etc. És molt important.

Per acabar, es parla com des d'un ús turístic sortiria rentable el manteniment d'aquest patrimoni, i es valoraria molt més. De tal manera que amb una bona planificació i fomentant el bon turisme, seria possible arribar a controlar molta més part de les construccions de pedra seca.

Ponents

Agustí Costa Jover (URV- ETSA)
Marc Torrents (GEPEC)
Miquel Martí (ETSAB)
Jordi Grau (Observatori del paisatge)

Assistents

Maria Segura (Alumne ETSAR)
Ferran Modinos (Alumne ETSAR)
Raquel Mora (Alumne ETSAR)
Anton Salvador
Igone Sota (Arquitecta)
Pau Hernández (Alumne ETSAR)
Ramón Serrat (UB-Turisme)

2.2 Pedra seca i societat

La diversitat de les construccions en pedra seca és molt rica. En cada territori s'adapta a les seves necessitats i al tipus de pedra, existents al propi terreny, per a construir. Les construccions també depenien del terreny i de les necessitats del propietari, en determinats casos el propietari necessitava aixopluc, en altres ocasions la necessitat era eliminar pedres del terreny i d'aquesta forma aquestes s'aprofitaven per fer les construccions i finalment la pedra també es va utilitzar per a la indústria.

La gent construïa en funció de les necessitats del moment, relacionat amb el sector agrari majoritàriament, i en menor grau en sector

ramader, hi havia la necessitat de tenir un aixopluc econòmic per poder realitzar les feines del terreny.

El paisatge que ens envolta no el podem entendre sense les construccions de pedra en sec, hi ha centenars de kilòmetres de marges per poder cultivar la vinya als vessants de la muntanya.

Quan apareix el capitalisme de consum i la industrialització de les zones rurals, tant les construccions com la tècnica de la pedra en sec passa al desús.

Actualment hi ha una gran quantitat de construccions de pedra en sec, encara n'hi hauria una major quantitat si hi hagués existit una visió més proteccionista, com l'actual, ja que moltes d'aquestes construccions van ser enderrocades per poder augmentar les dimensions del terreny. Aquesta visió proteccionista ha aparegut aquests darrers anys, amb la conservació i la necessitat de la societat per entendre i protegir aquest passat. El mateix passa amb la natura, al passat la relació amb la natura era d'aprofitament, actualment és de conservació i contemplació. Aquest desinterès en les construccions de pedra en sec, durant el passat, va ser agreujat per la fil·loxera i l'any del fred, durant aquest temps es van abandonar moltes figues, les construccions amb el desús es van ensorrar i tot retorna al punt inicial, on la naturalesa i els boscos eren presents.

Les xarxes socials han ajudat a divulgar la pedra seca, mobilitant a la gent i protegint aquestes construccions, la necessitat de saber d'on venim i on anem ha portat a la societat a entendre les construccions, per finalment acabar entenent els avantpassats, en aquest cas la pedra seca ens connecta amb l'antiguitat. Al mateix temps, s'ha aconseguit que la gent és sensibilitzes amb les construccions.

Hi ha un trencament generacional on no es transmet la tècnica ni els coneixements, hi ha d'haver un procés de sensibilització. Si els coneixements no es transmeten i no hi ha un interès per part de la societat de rehabilitar i/o construir, la tècnica es perdrà i posteriorment el patrimoni.

Igual que les xarxes socials han iniciat aquesta divulgació, també hi ha la necessitat que l'administració sigui conscient i intervingui en la formació de pedra seca, actualment existeixen mestres marges, però si aquest ofici es perd, també perdem el patrimoni.

Els elements patrimonials han de tenir un ús, si no existeix aquest l'element, es perdrà, l'ús contemplatiu o turístic no seran els que conservaran les construccions, d'aquesta forma, i tal com s'ha dit anteriorment, s'ha de sensibilitzar la societat. Quan la societat se sensibilitza passa ha haver-hi una cohesió social. Els usos d'aquestes edificacions és canviant.

Per al conservament de les construccions patrimonials ser declarada ve cultural d'interès és molt favorable, aquest està protegit a ulls legals. El problema apareix quan el propietari vol realitzar una modificació o fins i tot, una reparació, aquestes edificacions són proteccions patrimonials i aquestes han de ser tutelades des de l'administració, fins i tot quan es volen utilitzar.

La societat canvia constantment, d'aquesta forma també canvia el concepte de patrimoni, en determinats moments, els elements que actualment són patrimonials, anys posteriors, per exemple als 80, no es conceben com a element important.

Ponents

Esther Bargalló Bargalló (APSAT)
Josep Aguilà Alabart (Forns d'oli de Ginebre)
Íngrid Bertomeu Cabrera (Ínclita Cultura)
Josep María Puche (ICAC)

Assistents

Rubén Palomar Clua
Jordi Herbera Dolcet
María José Itarte Curto (Alumne ETSAR)
Gerard Meneses González (Alumne ETSAR)
José María Font Ruana (Fundació El Sola)
Manel Tosas Plana
David Moreno (Alumne ETSAR)

2.3 Pedra seca i tècnica

A inicis del segle XIX, hi va haver un augment de població, general a Catalunya, d'aquesta forma es va haver d'augmentar la producció agrícola als territoris. Arran d'aquests fets, es va començar a planta molta vinya, unit amb la plantació es van començar a construir les barraques, aquestes també existeixen perquè els terreny de Catalunya és pedregós, i aquestes s'han de treure de la parcel·la, per tal de cultivar.

La pedra seca és un element viu, s'ha de seguir ensenyant aquesta tècnica, d'aquesta forma perdura el llegat dels nostres avantpassats. Les construccions de pedra en sec, s'han de seguir estudiant i difonent, perquè aquestes segueixin vives.

Hi ha diferents tipus d'articulacions depenent de la pedra que hi ha a cada territori, n'hi ha de forma horitzontal, forma concertada i de forma inclinada. La fortalesa de les construccions de pedra en sec és que es moguin d'aquesta forma continuen generant uns esforços a la pedra de sota. El tipus de pedra condiciona la tècnica.

Si la pedra la situem de forma horitzontal, respecte del terreny, només hi haurà una de les cares d'aquesta que treballarà. Si la pedra la situem de forma inclinada, segurament hi haurà dues cares que generaran esforços verticals cap al terreny. Finalment, si col·loquem la pedra de forma concertada, és a dir, encaixant-les unes amb les altres, algunes d'aquestes, depenent de la inclinació, poden arribar a treballar a tres cares, d'aquesta forma els esforços seran repartits a més pedres que l'envolten.

El marge sempre ha d'estar inclinades cap en dins, és a dir, aquests no seran mai completament verticals. La part més importants d'aquests marges és la part interior, aquesta està formada per diferents capes, una d'aquestes està formada per rebla, petites pedres que serviran per drenar les filtracions d'aigua.

Tornant a les barraques, aquestes, gràcies a la Wikipedra, s'han classificat en quatre formes de construcció: la senzilla, la secció d'aquesta està formada per dues parets, una interior i l'altra exterior, i una capa de reblert entremig la qual fa d'aïllament, un altre tipus la mateixa que l'anterior però al voltant de tot el perímetre de paret hi trobem un contrafort, el penúltim d'aquests, es caracteritza per tenir les parets molt verticals i un acabament en corona a la part superior, i finalment, hi ha les que són una unió dels anteriors.

Ponents

Martí Rom (APSAT)
Albert Gabaldà (Relleu i Entorn)
Célia Mallafré Balsells (Fundació El Sola)
Ramón Artigas (Wikipedra)

Assistents

Oriol Moreno Martí (artista)
Núria Solibellas Masip
Núria Balsells Pàmies
Salvador Mallafré Trullenque
Joan Domenech Escofet (reconstruir baragues i marges)
Robert Rovira i Ferré (Drag Verd)
Francesc Xavier Solé Borràs
Lluís Chabuch Santiblaou
Rosa Figueras
Cristina Segalà
Doménech Riber i Mateu
Xavier Pérez plana
Isidre Pastor Batalla (arqueòleg)
Josep Me Calbet
Anna Boyer (Alumne ETSAR)

3. Conclusions

La pedra seca de la comarca de l'Alt Camp, és un llegat molt important que tenen, és un element a promocionar, a conservar, a seguir estudiant i viure-la. Els que hem sigut diu molt del que som ara. Des de fa deu anys l'interès en el patrimoni de la pedra seca ha crescut exponencialment, hi ha aparegut un gran interès de conservar i estudiar aquestes construccions, per part de la població que habita el lloc. Aquest interès ha crescut gràcies a la gent de fora d'aquestes comarques, que visita les construccions de pedra seca, això aporta a les poblacions comerç i per als estaments de govern és una cosa positiva, d'aquesta forma es crea una roda d'oportunitats per a la població.

Aquestes construccions són un actiu històric molt important, que no està valorat i s'ha d'explotar, d'aquesta forma s'han de revalorar.

Aquestes han perdut el seu ús original, per tant s'han de buscar nous usos, que generen un major interès per a la societat.

Que el patrimoni es conegué protegeix el llegat, es valora i es promociona, però al mateix temps, perilla la seva conservació. Al mateix temps, genera una cohesió social, aquesta es considera un ús actual i genera valors entre els habitants que comparteixen aquest llegat i alhora genera valors identitaris, que ens fa reconeix d'on som i d'on venim.

El patrimoni més ben conservat és aquell que la societat reconeix com a propi, sense la necessitat que les figures juridicoadministratives estiguin involucrades, si aquestes treballen conjuntament, el reconeixement serà major. Si la societat no reconeix aquestes construccions com a seves, l'administració no farà un pas endavant per a la conservació d'aquestes, per això la feina que realitzen les diferents associacions repartides pel territori són les millors impulsores d'aquest moviment.

Hem de ser conscients de quin és el valor patrimonial de la pedra seca, aquesta no és un unicum. Aquest patrimoni està escampat per tot el territori, no senten les construccions sense el terreny que l'envolta, aquestes generen una forma de ser i de pensar molt ancada a la terra, del qual la gent, se sent identificada. Arrelem la nostra forma de ser a aquesta terra, gràcies al patrimoni que hi ha. No és patrimoni només la barraca, sinó també el terreny que l'envolta, aquesta és molt més que una barraca, és una forma d'entendre la vida, té uns valors socials i humans. No abandonar aquests terrenys que envolten les construccions i generar una major biodiversitat i una protecció d'aquest, afavorirà que apareguin usos actuals a aquestes construccions i una major conservació del patrimoni territorial.

La pedra seca és una eina actual, aquesta no forma únicament part del passat sinó que també és un present, actualment encara és útil, tant a escala arquitectònica, com en l'àmbit de frenar l'erosió i quant a la biodiversitat. Aquesta premissa ens genera la necessitat de descobrir la tècnica de la construcció de la pedra en sec a la societat. T'han fet difusió, com cursos i eines didàctiques per a no perdé aquests coneixements, s'ha de perdre la por a unir les noves tecnologies i el patrimoni, d'aquesta forma arribarem a les noves generacions.

Tal com hem dit anteriorment, s'ha de trobar usos nous a les construccions, d'aquesta forma també hem de generar nous usos a aquesta tècnica, que es pot considerar ecològica, aquesta es podria utilitzar en edificacions futures. Perquè un material sigui ecològic ha de tenir un cicle de vida, per poder comparar, les construccions ecològiques dels països nòrdics són de fusta, un material abundant als països i arrelat a la història del territori, en canvi, a Catalunya, la fusta és més escassa i s'hauria d'importar, per això les construccions de pedra en sec, un material abundant al nostre territori, s'hauria de revalorar.

Organitza:

Participa:

